

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl : 15 Sayı : 41 Ağustos 2022

Yayın Geliş Tarihi: 23.05.2022 Yayına Kabul Tarihi: 08.07.2022

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1120042>

Makale Türü: Derleme Makale/ Review Article

Atıf/Citation: Dönmez, E. C. (2022). Şelpe Tekniğine Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi: Sistematik Derleme. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 341-372.

ŞELPE TEKNIĞİNE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ: SİSTEMATİK DERLEME

Ender Can DÖNMEZ*

Öz

Bu çalışma kapsamında, Türkiye’de Şelpe alanında yapılan çalışmalar bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. İnceleme sonucunda, şelpe alanında yapılan çalışmaların türleri ve içeriklerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Betimsel türde olan bu çalışmada, verilere ulaşmak için “doküman analizi”, verilerin analizi için ise “içerik analizi” kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 9 tez, 5 makale, 3 bildiri, 5 kitap ve 4 kitap bölümü olmak üzere toplam 26 çalışma incelenmiştir. Çalışma sonucunda, şelpe alanına yönelik en fazla tez ve kitap çalışması yapıldığı anlaşılmıştır. Tez, makale ve bildiri çalışmalarında, şelpe tekniğinde karşılaşılan sorunlara yönelik çözümler araştırılmıştır. Kitap çalışmalarını ise ağırlıklı olarak metot ve repertuar çalışmalarının oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Şelpe, Bağlama, Sistematik Derleme.*

* Dr. Öğr. Üyesi. Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Müzik Bölümü, endercandonmez@gmail.com

EXAMINING THE ŞELPE TECHNIQUE STUDIES: SYSTEMATIC COMPLATION

Abstract

Within the scope of this study, studies on the Şelpe technique in Turkey were compiled and examined. As a result of the examination, it is aimed to reveal the types and contents of the studies carried out in the field of Şelpe. In this descriptive study, "document analysis" was used to collect the data and "content analysis" was used to analyze the data. A total of 26 studies were reviewed. The study consists of 9 theses, 5 articles, 3 papers, 5 books and 4 book chapters. As a result of the study, it was understood that thesis and book studies were mostly preferred for the Şelpe technique. In theses, articles and papers, solutions for the problems encountered in the Şelpe technique were searched. It has been seen that book studies mainly consist of method and repertoire studies.

Keywords: Şelpe, Bağlama, Systematic Complation.

1. GİRİŞ

Bağlama; çalım teknikleri, farklı akort düzenleri, türleri ve repertuarıyla yüzyılların birikimi ile oluşmuş bir zenginliği taşımaktadır. Bu zenginlik nesilden nesile aktarılarak günümüze kadar ulaşabilmiş ve gelişmeye devam etmiştir. Bağlama'nın taşımış olduğu kültürel değerler, uzun yıllar boyunca; ozan-âşıklık geleneği ve usta-çırak ilişkisi içerisinde aktarılmıştır. Aktarım süreci günümüzde çeşitli şekillerde ve kurumlarda sürdürülmektedir.

İcra ve kültürel konum açısından bakıldığında, Anadolu'nun her bölgesinde sıklıkla kullanılmasından dolayı; Bağlama'nın, Türk Halk Müziği'nin ana sazı olduğunu söylemek mümkündür. Anadolu coğrafyasının genelinde çeşitli amaçlar için kullanılması, halk müziği sazları içerisinde kullanımının yaygın olması ve

bunun yanı sıra Anadolu insanının duygu ve düşüncelerini ifade eden türkülerin icra edilmesinde Bağlama'ya yönelmesi bu söylemi güçlendirmektedir.

Bağlama'nın yüzyıllar içerisinde çeşitli coğrafyalarda türlü amaçlar için etkili şekilde kullanımının birçok yansımaları olmuş ve birden fazla Bağlama türünün, akort türünün, zengin bir repertuarın ve tezeneli-tezenesiz icra tekniklerinin ortaya çıkışına zemin oluşturmuştur. Türleri açısından bakıldığında Bağlama'nın, batı müziğindeki "Viol Ailesi"ne benzer bir aile oluşturduğu söylenebilir. Açın'a (1994) göre, Bağlama'nın; Meydan Sazı, Divan Sazı, Tanbura, Cura gibi türleri ve değişebilen akort sistemleri bulunmaktadır. Boyut ve akort çeşitliliğinin, Bağlama'yı tını açısından zenginleştirmesi gibi, icra teknikleri açısından da zenginleştirdiği söylenebilir.

İcra teknikleri açısından yaklaşıldığında, Bağlama'nın yaygın olarak tezeneli ve tezenesiz şekilde çalındığı görülmektedir. Tezenesiz icra biçimine genel kabul olarak "şelpe" adı verilmektedir.

Şelpe tekniği temel olarak, "pençe vurma, tel çekme ve parmak vurma" tekniklerinden oluşmaktadır. Pençe vurma, sağ el parmaklarıyla tüm tellere veya tek tel ya da iki tele yapılan vuruşu ifade etmektedir. Tel çekme tekniği; sağ el parmakları ile teli çekerek ses çıkarmayı, parmak vurma tekniği ise yine sağ el parmakları ile Bağlama klavyesi üzerindeki perdelere vurarak ses çıkarmayı ifade etmektedir (Sağ ve Erzincan, 2013). Eserler, tek tek bu teknikler ile çalınabilecek şekilde düzenlenip bestelenebildiği gibi, 3 tekniğin aynı anda kullanılmasına olanak verecek şekilde de düzenlenebilmektedir.

Parlak'a (2000) göre, tezenesiz çalma genellikle "pençe veya şelpe" olarak ifade edilmektedir. Yörelere göre kullanılan terimin adı değişebilmektedir. Anadolu'nun bazı bölgelerinde "pençe", bazı bölgelerinde ise "şelpe" terimi kullanılmaktadır. "Pençe"nin kimi zaman tezeneli çalmaya karşılık gelmesine

karşılık, “şelpe” teriminin sadece teznesiz çalmayı ifade ettiğini belirtmektedir. Aynı çalışma içerisinde Parlak, şelpe tekniğinin gelişime açık olduğunu, Bağlama’nın ve müziğimizin ufkunu geliştirebilecek niteliklerde bulunduğunu vurgulamaktadır.

Gerek Bağlama’nın kültürümüz içerisindeki önemi gerekse şelpe tekniğinin Bağlama icrası açısından önemi düşünüldüğünde, şelpe tekniğine yönelik olarak yapılacak çalışmaların; alana, iki türlü katkı sağlayacağı düşüncesine ulaşılabilmektedir. Aynı zamanda şelpe tekniğine yönelik olarak yapılan çalışmaların; tekniği çeşitli açılardan incelemenin sonucunda, tekniğin anlaşılması ve yaygınlaşmasına da katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bu çalışmada, şelpe tekniğine yönelik olarak yapılan farklı türlerdeki çalışmalar bir araya getirilerek, şelpe literatürünün ülkemizdeki genel bir tablosunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç ile birlikte Bağlama ve şelpe alanında çalışma yapacak araştırmacılara, yapılmış çalışmalar hakkında bilgi vermenin yanı sıra sonuçlar ve öneriler ile birlikte yeni çalışma konuları hakkında da fikir verilmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Sistemik Derleme çalışması yapılmıştır.

Başlangıçta çalışma konusu tanımlanmış ve işlem basamaklarına göre literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda müzik alanında yapılmış sistemik derleme çalışmalarına ulaşılmıştır (Özdemir, 2017; Nacakçı, Dalkıran ve Ece, 2016; Özer, 2020, Kurtaslan ve Özer, 2021). Ulaşılabilen sistemik derleme çalışmaları; piyano, yetenek sınavları, bilim sanat merkezleri ve Covid-19 sürecine yönelik olarak yapılan çalışmaları kapsamaktadır.

Bağlama alanına yönelik yapılan literatür incelemesinde ise bu çalışmanın teması ve kapsamı ile ilgili olduğu düşünülen bibliyografi ve sistemik derleme çalışmalarına ulaşılabilmektedir (Önal, 2018; Gereken, 2020).

Önal (2018) çalışmasında 1995-2017 yılları arasında hazırlanmış, Bağlama konulu lisansüstü tezleri incelemeyi amaçlamış ve bu amaç kapsamında 50 tezi incelemiştir. Doküman İncelemesi yoluyla tezler çeşitli değişkenler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda; en çok tezin Haliç Üniversitesi'nde yazıldığı, en çok yüksek lisans tezinin, en az ise sanatta yeterlilik tezinin çalışıldığı ve Bağlama eğitim-öğretimi temasının en fazla çalışılan tema olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gereken (2020) çalışmasında; Bağlama alanına yönelik, lisansüstü tez, makale, bildiri, kitap, kitap bölümü ve öğretim materyallerini bir araya getirmiştir. Araştırma 6 bölümden oluşturulmuş, elde edilen çalışmalar künye bilgilerine yer verilerek sınıflandırılmış ve içerik bilgileri çalışmanın dışında tutulmuştur. Gereken çalışmasının sonucunda; 107 lisansüstü tez, 58 makale, 43 bildiri, 4 kitap, 13 kitap bölümü ve 140 adet öğretim materyaline ulaştığı sonucunu aktarmıştır.

Bu çalışmada; literatürde belirtilen, Bağlama alanına yönelik olarak yapılan çalışmalardan farklı olarak, alan daraltılarak doğrudan "şelpe tekniği" çalışma alanı olarak seçilmiş ve ulaşılan çalışmalar türlerine göre sınıflandırıldıktan sonra, içerikleri açısından da incelenerek sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkartılan sonuçlar doğrultusunda, alana yönelik olarak önerilerde bulunulmuştur.

Şelpe tekniğine yönelik olarak yapılan bu çalışmada, sonuçlara ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Şelpe tekniğine yönelik olarak yapılan çalışmaların türlere göre dağılımları nasıldır?

2. Şelpe tekniğine yönelik yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımları nasıldır?
3. Şelpe tekniğine yönelik yazılan tezlerin derecelerine göre dağılımları nasıldır?
4. Şelpe tekniğine yönelik yazılan tezlerin içeriklerine ilişkin bulgular nelerdir?
5. Şelpe tekniğine yönelik yazılan makalelerin içeriklerine ilişkin bulgular nelerdir?
6. Şelpe tekniğine yönelik yazılan bildirilerin içeriklerine ilişkin bulgular nelerdir?
7. Şelpe tekniğine yönelik yazılan kitapların içeriklerine ilişkin bulgular nelerdir?
8. Şelpe tekniğine yönelik yazılan kitap bölümlerinin içeriklerine ilişkin bulgular nelerdir?

2. YÖNTEM

Şelpe tekniğine yönelik yapılmış araştırmaları içeren bu çalışma, Sistematik Derleme çalışmasıdır.

“Sistematik derleme, klinik bir soruya yanıt ya da probleme çözüm oluşturmak için, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların kapsamlı bir biçimde taranarak, çeşitli dâhil etme ve dışlama kriterleri kullanarak ve araştırmaların kalitesi değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağıının belirlenmesi, derlemeye dâhil edilen araştırmalarda yer alan bulguların sentez edilmesidir” (Akt.:Karaçam, 2013:27).

“Sistemik Derleme (SD), belli bir konuda hazırlanmış araştırma sorusuna yanıt bulmak için, belirlenmiş ölçütlere uygun olarak aynı konuda yapılmış çalışmaların sistemli ve yan tutmadan taranması, bulunan çalışmaların geçerliğinin değerlendirilmesi ve sentezlenerek birleştirilmesidir.” (Çınar, 2021:310).

“Sistemik derleme (SD); belli bir konuda yapılan orijinal araştırmaların çok detaylı ve geniş bir biçimde taranıp, dışlanma ve dâhil edilme kriterleri kullanılarak, bulguların sentez edildiği bilimsel incelemedir. Sistemik derlemeler genellikle şu basamakları içerir: Araştırma konusunun tanımlanması, kapsamlı literatür taraması, çalışmaların seçimi, verilerin toplanması, verilerin analizi ve sonuçların raporlanması.” (Aslan, 2018: 62).

2.1.Verilerin Elde Edilmesi

Verilerin elde edilmesi için “Doküman İncelemesi” kullanılmıştır. *“Döküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar”* (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187).

Araştırmada incelenen çalışmalara ulaşabilmek için; “şelpe, el ile çalma, el ile Bağlama çalma, tezenesiz çalma, parmak vurma, pençe vurma, parmak tekniği” gibi anahtar kelimelerle; DergiPark, Tr Dizin, Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi, Google, Google Akademik/Scholar elektronik veri tabanları üzerinde tarama yapılmıştır. Bunun yanı sıra geçmişte yapılmış çalışmaların literatür ve kaynakçaları da incelenmiştir. Basılı halde bulunan kitaplar için şahsi kitaplıklardan yararlanılmıştır.

Çalışmanın literatürüne yönelik ise “sistemik derleme, bibliyografya, müzik bibliyografisi, müzik alanı sistemik derleme, Bağlama bibliyografisi, Bağlama sistemik derleme, şelpe bibliyografi” gibi anahtar kelimelerle tarama yapılmıştır.

2.2.Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi için ise “İçerik Analizi” kullanılmıştır. *“İçerik analizinde temelde yapılan işlemi birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır”* (Yıldırım ve Şimşek, 2006:227). Elde edilen çalışmaların içerikleri incelenmiş ve çalışmalar türlerine göre sınıflandırılmıştır. Türlerine göre sınıflandırılan her bir çalışma ise içeriği yönünden incelemeye tabi tutulmuştur.

2.3.Çalışma Grubu

Şahsi kitaplıklar ve elektronik veri tabanları üzerinde yapılan inceleme sonucunda, 26 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışma; 9 tez, 5 makale, 3 bildiri, 5 kitap ve 4 kitap bölümünden oluşmaktadır. Çalışmaya, Türkiye’de yapılan araştırmalar ve kitaplar dâhil edilmiştir.

3.BULGULAR

Tablo 1. Türkiye’de şelpe tekniğine yönelik yapılan çalışmalara ilişkin bulgular

Çalışma Adı	Yazar	Tür	Yıl
Türkiye’de El ile (tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E.Parlak	Tez	1998
Bağlamadaki Şelpe Tekniği Yeni Uygulamalarının Armonik ve Melodik Yönden Analizi	Z.G.Kızıler	Tez	2007
Bağlama Tekniklerinin Klasik Gitar İcrasına Uyarlanması	T.Çoğulu	Tez	2010
Saz (Bağlama) İcrasında Parmak Vurma Tekniği Kullanarak Ezgi Kalıplarını Üretme Yöntemleri	S.Ayyıldız	Tez	2018
Şelpe Öğretimi İçin Kullanılan Metot Kitaplarının Semboller ve İşaretler Yönünden Analizi	Ş. Ceylan	Tez	2018
Kapasite Alanları: Bağlamada El ile Çalma	F.Çalışkan	Tez	2018
Anadolu Alevi-Bektaşî Âşıklık Geleneğinde Aşık Nesimi Çimen ve İki Telli Cura İcrası	M. Oral	Tez	2018

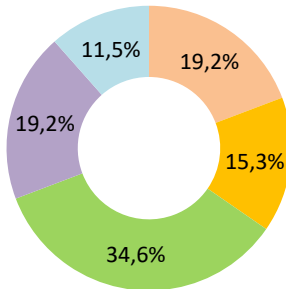

Şelpe Tekniğinde Armonik Uygulamalar İçin Sistemleştirme Yöntemi	A.O.Baysal	Tez	2020
Bağlama Eğitiminde Parmak Vurma Tekniğine Yönelik Notalama Model Önerisi	C.Engin	Tez	2021
Klasik Gitar İçin Yapılmış Türkü Düzenlemelerinde ve Bestelerde Bağlama Çalım Teknikleri	T. Çoğulu	Makale	2011
İki Telli Cura (Ruzba) İcrası, Aktarımı ve Âşık Nesimi Çimen'in Bu Bağlamdaki Yeri ve Önemi	M.Oral E. Deran	Makale	2018
The Origin Of Parmak Vurma (Two-Hand Tapping) Technique Of Saz (Bağlama)	S. Ayyıldız E.Parlak	Makale	2018
1980'lerden Günümüze Performans Pratiğinin Dönüşümü ve Etkileri: Bağlama Çalgısında El İle (Tezenesiz) Çalma Tekniği	F.Çalışkan	Makale	2018a
Analytical Approaches To Harmonic Practices In Şelpe Performing Of Saz/Bağlama	A.O.Baysal E.Altınbüken	Makale	2019
Anadolu Parmak Tekniği İle (Tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneğinin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	E. Parlak	Bildiri	2011
Bağlamadaki Tezeneli ve Tezenesiz (Şelpe) İcraya İlişkin Metodik Yöntemlerdeki Sorunlar ve Çözümlenmeleri	E.Erzincan	Bildiri	2016
Matrix System: A New Analytical Approach For Adapting The Use Of Chords Into Performing Techniques Of The Bağlama Without Plectrum	S. Ayyıldız A.O.Baysal	Bildiri	2017
Ramazan Güngör ve Üç Telli Kopuzu	S.Ekici	Kitap	1993
Bağlama Düzeni (Çöğür) Pozisyonlar Teknikler Metodu	A. Saçan	Kitap Bölümü	1998
Türkiye'de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E.Parlak	Kitap	2000
El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 1	E. Parlak	Kitap	2001
El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 2	E.Parlak	Kitap	2005
Bağlama Metodu Cilt 1 Alıştırımlar ve Repertuar	A.Sağ E.Erzincan	Kitap Bölümü	2013
Bağlama İçin Besteler	E. Erzincan	Kitap Bölümü	2019
Çocuklar İçin Temel Bağlama Eğitimi	E. Erzincan	Kitap Bölümü	2021
Modern Şelpe Repertuarı 1	S. Ayyıldız	Kitap	2021

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye'de şelpe alanına yönelik olarak 26 çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar; 9 tez, 5 makale, 3 bildiri, 5 kitap ve 4 kitap bölümünden oluşmaktadır. Gerekten (2020), Bağlamaya yönelik yapmış

olduğu bibliyografi çalışmasında, Bağlama alanına dönük; 107 tez, 58 makale, 43 bildiri, 144 kitap ve 13 kitap bölümüne ulaşıldığı sonucunu aktarmaktadır. Bağlama alanının geneline yönelik yapılan çalışma sayıları içerisinde, Bağlama'nın önemli bir icra tekniği olan şelpe tekniğine yönelik çalışma sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Bazı çalışmaların aynı yazarlar tarafından yapıldığı ve çalışmaların 1993 yılı itibarıyla yapılmaya başlandığı sonuçlarına ulaşılabilmektedir. Yazarlar açısından bakıldığında, şelpe alanında icracı olarak bilinen sanatçıların da literatüre katkı sağladıkları görülmektedir. Kitap ve kitap bölümü çalışmalarını ağırlıklı olarak eser/metot çalışmaları oluşturmaktadır. Şelpe tekniğini kapsamlı olarak ele alarak, bu tekniğin kökeni, gelişimi ve icrasına yönelik bilgiler içeren bir kitap çalışmasına ulaşılmıştır (Parlak, 2000). Makale, tez ve bildiri çalışmaları ise şelpe tekniğini armoni, notalama, ezgi üretme, sembolleştirme gibi noktalardan ele alarak incelemişlerdir.

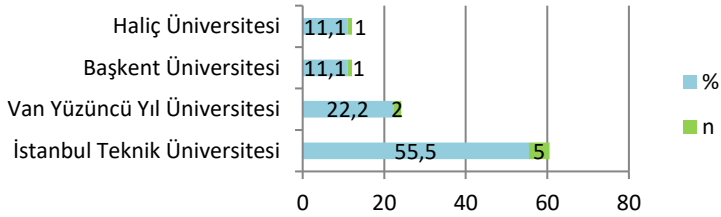
■ Kitap ■ Kitap Bölümü ■ Tez ■ Makale ■ Bildiri

Şekil 1. Şelpe Çalışmalarının Türlerine Göre Dağılımları

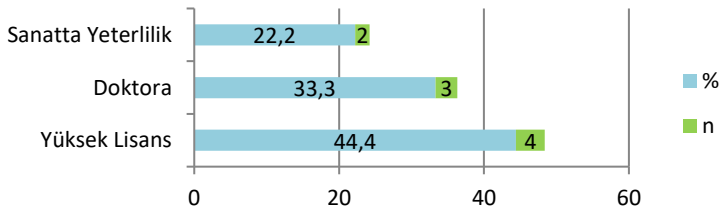
Şekil 1'de verilen bulgular değerlendirildiğinde, şelpe tekniğine yönelik çalışmaların kitap, tez, makale ve bildiri olarak çalışıldığı ve çalışmaların %34,6'sını tezlerin, %19,2'sini kitap, %15,3'ünü kitap bölümlerinin, %19,2'sini makalelerin ve % 11,5'ini bildirilerin oluşturduğu görülmektedir. Şekil 1'deki veriler, Tablo

1'deki verilerle de desteklendiğinde; şelpe tekniğine yönelik çalışmaların, ağırlıklı olarak (%69) kitap ve tez çalışmalarından oluştuğunu görmek mümkündür. Tez, makale ve bildiri gibi akademik çalışma türleri içerisinde en fazla tez çalışması yapıldığı, en az ise bildiri çalışmalarının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 2. Şelpe Tekniğine Yönelik Yapılan Tezlerin Üniversite Dağılımlarına İlişkin Bulgular

Tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımlar incelendiğinde, ülkemizde şelpe tekniğine yönelik lisansüstü tezlerin 4 üniversitede yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu üniversiteler içerisinde en fazla tez İstanbul Teknik Üniversitesi'nde üretilmiştir. Önal (2018), Bağlama konulu tezler ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında, 1995-2017 yılları arasında çalışılan tezlerin 20 farklı üniversitede yapılmış olduğu bilgisini vermektedir. Buna karşılık şelpe tekniğini inceleyen tezler, 4 farklı üniversitede çalışılmıştır.

Şekil 3. Tezlerin Derecelerine Göre Dağılımları

Şekil 3 incelendiğinde, Şelpe tekniğine yönelik yapılan tez çalışmalarının en çok yüksek lisans, en az ise sanatta yeterlilik derecesinde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye’de Şelpe Tekniğine Yönelik Yapılan Tezlerin Konu İçeriklerine İlişkin Bulgular

Tez Adı	Yazar	Yıl
Türkiye’de El ile (tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E. Parlak	1998
Bağlamadaki Şelpe Tekniği Yeni Uygulamalarının Armonik ve Melodik Yönden Analizi	Z.G.Kızıler	2007
Bağlama Tekniklerinin Klasik Gitar İcrasına Uyarlanması	T.Çoğulu	2010
Saz (Bağlama) İcrasında Parmak Vurma Tekniği Kullanarak Ezgi Kalıplarını Üretme Yöntemleri	S.Ayyıldız	2018
Şelpe Öğretimi İçin Kullanılan Metot Kitaplarının Semboller ve İşaretler Yönünden Analizi	Ş. Ceylan	2018
Kapasite Alanları: Bağlamada El ile Çalma	F.Çalışkan	2018
Anadolu Alevi-Bektaşî Âşıklık Geleneğinde Âşık Nesimi Çimen ve İki Telli Cura İcrası	M. Oral	2018
Şelpe Tekniğinde Armonik Uygulamalar İçin Sistemleştirme Yöntemi	A.O.Baysal	2020
Bağlama Eğitiminde Parmak Vurma Tekniğine Yönelik Notalama Model Önerisi	C.Engin	2021

Parlak (1998) çalışmasında, Bağlama’nın ve şelpe tekniğinin tarihsel süreç içerisindeki gelişim ve değişimini çeşitli açılardan ele almaktadır. Gelenekten gelerek şelpe tekniği icra etmede ustalaşmış kişiler, şelpe tekniğinde kullanılan Bağlama türleri, akort düzenleri, yeni vuruş şekilleri ile tekniğin ifadesi için geliştirilen notasyonun anlatıldığı çalışmanın sonucunda; Bağlama’nın “el ile” ve “mızraplı” olmak üzere iki teknik ile icra edildiği, şelpe tekniğinin esas olduğu ve bu tekniğin Bağlama’nın kapasitesini, zenginliğini, ifade gücünü ortaya koymak suretiyle, Bağlama’yı uluslararası alana taşıyacak nitelikte olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Kızıler (2007) çalışmasında şelpe tekniğinin, çalış biçimi olarak tarihsel süreçteki yerini araştırmış ve bugünkü uygulanışı ile ilişkisini ortaya koymuştur. Çalışmanın

sonucunda; Şelpe tekniğinin tarihsel köklerinden kopmadan geliŐtiđi ve kullanım alanının geniŐlediđi, Şelpe tekniğinin icra edildiği coğrafyalarda hâlâ yaŐamakta olduğu, yörelere göre Şelpe icrasında kullanılan sazların boyut ve isim olarak deđiŐtiđi, Şelpe tekniğinin üç temel vuruş biçiminden oluŐtuđu ve yeni geliştirilen vuruş Őekillerinin de temel vuruş Őekillerinden türetildiği, Şelpe tekniğinin ifadesi için yeni bir notalama sistemi geliŐtirildiđi, Şelpe tekniğinde icra edilmeye uygun Şekilde düzenlenen geleneksel eserlerin, teknik ve ifade aşıısından zenginleŐtiđi sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çoğulu (2010) çalışmasında; Bağlama çalım tekniklerini gitara uyarlayarak, klasik gitara yeni teknikler kazandırmak ve gitar repertuarı için Bağlama tekniklerinin kullanıldığı düzenlemeler yapmayı amaçlamıştır. Bu amaç için alıştırma, etütler geliŐtirilmiŐ ve eser düzenlemeleri yapılmıştır. Tezin içerisinde Bağlama'nın mızraplı çalım tekniklerinin anlatılmasının yanı sıra Şelpe tekniği de anlatılmıŐ ve Şelpe icrasında kullanılan teknikler gitara uyarlanmıŐtır. Çalışmanın sonucunda, Gitar ve Bağlama arasında çalım teknikleri aşıısından benzerlikler bulunmuŐ ve ortak noktalar sergilenmiştir. Düzenleme yapılan eserlerin gitarda icra edilmesi ile kullanılan Şelpe tekniklerinin gitarda hız, armoni ve aralıklar aşıısından avantajlar sağladığı, gitar için yeni renkler ve tınlar yarattığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayyıldız (2018) çalışmasında, parmak vurmak yöntemini kullanarak, Bağlama icrasında ezgi kalıpları üretme yöntemleri geliŐtirmeyi amaçlamıştır. Çalışma önceden tanımlanan model bir saz üzerinde yapılmıştır. Parmakların, Bağlama üzerinde konumlarını gösterebilmek için sembolizasyon sistemi geliŐtirilmiŐtir. Sonuç olarak, tanımlanmış saz modeli ve parmak vurma tekniği ile ellerin pozisyon deđiŐtirmeden ezgi üretme kapasitesi tespit edilmiştir.

Ceylan (2018) çalışmasında, Şelpe öğretimi için düzenlenmiş metot kitapların simge ve işaretler yönünden incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaç kapsamında

şelpe öğretimi için yazılmış metot kitaplar taranmış ve karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak kullanılan simge ve işaretlerde farklılıklar görülmüştür. Çalışma sonunda simge ve işaretler yönünden ortak bir dil kullanılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

Çalışkan (2018) çalışmasında, Bağlama'nın icracılara göre nasıl şekillendiğini ve anlatım özelliklerinin neler olduğunu betimlemeyi amaçlamıştır. Bu durumun betimlenmesi için de, Bağlama'nın icra tekniklerinden şelpe tekniği ve bu tekniği icra eden kişiler seçilerek, icra performanslarının ifade ettikleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Çalışma içerisinde, şelpe tekniğinin çeşitli kültürler ve bölgelerdeki yerine değinilmiş ve tekniğin ifadesinde kullanılan sembollere yer verilmiştir. Çalışma sonucunda, icracıların performansı ile Bağlama'nın ifade açısından çeşitli kapasite alanları tanımlanmıştır.

Oral (2018) çalışmasında, Anadolu âşıklık geleneğine, âşıklık geleneği içerisinde Bağlama ve iki telli saza değinmiştir. İki telli sazın yapısal, ifade, teknik özellikleri ve icra tekniği olarak şelpe tekniği, Âşık Nesimi Çimen üzerinden anlatılmıştır. Çalışma sonucunda iki telli sazın kendine özgü bir düzen ve çalım tekniği ile icra edildiği, Nesim Çimen'in önemli temsilcilerinden biri olduğu, Çimen'in icrasının, çalım tavrıyla başka iki telli sazlardan ayrıldığı ve sazın "Nesimi Sazı" adıyla da bilindiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Baysal (2020) çalışmasında, şelpe tekniğinin nota ile ifadesine yönelik olarak bir sistemin oluşturulmasını amaçlamıştır. Çalışma içerisinde şelpe tekniğinin geçmişine, günümüzdeki uygulamalarına, şelpe tekniğini oluşturan öğelere yer verilmiş ve açıklanmıştır. Sonuç olarak çalışma kapsamında önerilen sistem; teknik tanımlamalar, semboller, pozisyonlar ve şekiller ile ortaya konmuştur.

Engin (2021) çalışmasında, şelpe tekniğine yönelik notalama model önerisi sunmayı amaçlamıştır. Bu amaçla, mevcutta bulunan çeşitli şelpe metotları

incelenmiştir. Bu metotlarda yer alan transkripsiyon, sembol ve işaretler araştırmacı tarafından önerilen modele uyarlanarak, piyano nota yazımında olduğu gibi çift porte sistemi içerisinde ifade edilmiştir. Oluşturulan notalama sistemi, etüt ve alıştırılmalar ile uzman görüşlerine sunulmuştur. Metotların incelenmesi ve uzman görüşlerinin alınması ile sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3. Şelpe Tekniğine Yönelik Yapılan Makalelerin Konu İçeriklerine İlişkin Bulgular

Makale Adı	Yazar	Dergi	Yıl
Klasik Gitar İçin Yapılmış Türkü Düzenlemelerinde ve Bestelerde Bağlama Çalım Teknikleri	T. Çoğulu	Folklor/Edebiyat	2011
The Origin Of Parmak Vurma (Two-Hand Tapping) Technique Of Saz (Bağlama)	S. Ayyıldız E.Parlak	Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	2018
1980'lerden Günümüze Performans Pratiğinin Dönüşümü ve Etkileri: Bağlama Çalgısında El İle (Tezenesiz) Çalma Tekniğı İki Telli Cura (Ruzba) İcrası, Aktarımı ve Âşık Nesimi Çimen'in Bu Bağlamdaki Yeri ve Önemi	F.Çalışkan M.Oral E. Deran	Porte Akademik Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi	2018
Analytical Approaches to Harmonic Practices in Şelpe Performing Of Saz/Bağlama	A.O.Baysal E.Altınbükten	Porte Akademik	2019

Çoğulu (2011) çalışmasında klasik gitar icrasında kullanılan Bağlama çalım tekniklerini incelemiştir. Çalışmada, Bağlama çalım teknikleri; sol el teknikleri, tezene teknikleri ve el ile çalma teknikleri olarak üç başlıkta incelenmiştir. Klasik gitar için düzenlenmiş türküler üzerinde yapılan çalışmanın sonucunda, iki çalgıda da benzer tekniklerin bulunduğu, klasik gitar için yapılmış türkü düzenlemelerinde şelpe tekniklerinin yer aldığı belirlenmiş ve bu tekniklerin kullanılmasının klasik gitara yeni çalım tekniklerinin kazandırılmasını sağlayacağı belirtilmiştir.

Ayyıldız ve Parlak (2018) çalışmalarında parmak vurma tekniğini, geleneksel çalınış şekilleri üzerinden ele almışlardır. Çalışmada, Teke Bölgesi Yörük Türkmenlerinin, Üç Telli Saz çalım teknikleri incelenmiştir. Sonuç olarak; parmak vurma tekniğinin geleneksel bir teknik olduğu, parmak vurma tekniğinin geleneksel akort düzeninin Bağlama Düzeni olduğu, parmak vurma tekniğinin geleneksel repertuarını “Boğaz Havası” türkülerinin oluşturduğu, bölgedeki parmak vurma tekniğinde sağ el işaret parmağının ve bazen de orta parmağın kullanıldığı ve diğer parmakların kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Çalışkan (2018a) çalışmasında şelpe tekniğine genel bakış yapmıştır. Çalışma sonucunda; şelpe tekniğinin gelişimine katkı sunan icracılar, süreç içerisinde tekniğin repertuarının gelişimi, şelpe tekniğinin nota yazısının gelişimi ve çeşitliliği, farklı kültürlere ait müzik eserlerinin şelpe tekniğine uyarlanması sonucunda, şelpe repertuarının çeşitlenmesi ortaya konmuştur.

Oral ve Deran (2018) çalışmalarında, günümüzde İki Telli Cura olarak bilinen Irızva-Ruzba sazının yapısal özellikleri ve icra biçimini incelemişlerdir. Bu kapsamda, iki telli sazın önemli temsilcilerinden olan, Âşık Nesimi Çimen’in üzerinde durulmuştur. Çalışma içerisinde, iki telli curanın icrasında kullanılan çalım tekniklerinden ve Âşık Nesimi Çimen’in sanatından bahsedilmiştir. Sonuç olarak, İki Telli Cura’nın kendine has bir icra tekniği olduğu, Nesimi Çimen’in çaldığı İki Telli Cura’nın, icra açısından Teke Bölgesi’nde İki Telli Cura’dan ayrıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Baysal ve Altınbüken (2019) çalışmalarında şelpe tekniğinin Orta Asya ve Orta Doğu’da bulunan geleneksel bir teknik olduğundan ve zaman içerisinde çeşitli kültürlerden, çalgılardan ve çalım tekniklerinden etkilendiğinden bahsetmişlerdir. Çalışma içerisinde; şelpe tekniğinin gelişimi, icra eden sanatçılar, çalma teknikleri belirtilmiş ve şelpe tekniği armonik açıdan ele alınarak ve çeşitli uygulamalar incelenmiştir.

Tablo 4. Kongre/Sempozyumlarda Şelpe Tekniğine Yönelik Sunulan Bildirilerin Konu İçeriklerine İlişkin Bulgular

Bildiri Adı	Yazar	Bildiri Türü	Kongre/ Sempozyum Adı	Yıl
Anadolu Parmak Tekniği İle (Tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneğinin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	E. Parlak	Tam Metin	Uluslararası Tarihsel Süreç İçinde Türkiye'de Müzik Kültürü Kongresi Müzikte	2011
Bağlamadaki Tezeneli ve Tezenesiz (Şelpe) İcra İlişkin Metodik Yöntemlerdeki Sorunlar ve Çözümlenmeleri	E.Erzincan	Tam Metin	Metodoloji ve Müzikle İletişim Uluslararası Sempozyumu	2016
Matrix System: A New Analytical Approach For Adapting The Use Of Chords Into Performing Techniques Of The Bağlama Without Plectrum	S. Ayyıldız A.O.Baysal	Tam Metin	4th International Conference on New Music Concept	2017

Parlak (2011) çalışmasında, genel bir çerçeve içerisinde şelpe tekniği hakkında detaylı bilgiler sunmuştur. Çalışma içerisinde; şelpe tekniğinin ve şelpe kavramının kökeni açıklanmış ve tekniğin icrasında kullanılan sazlar; yapıları, perde sistemleri, akort düzenleri açısından da incelenmiştir. Tekniğin kullanıldığı yöreler ile birlikte yerel müzik kültürleri içerisinde şelpe tekniğinin kullanımına da değinilerek, önemli şelpe icracıları hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışma içerisinde son olarak şelpe tekniğinin icrasında öne çıkan sağ el tekniklerine yer verilmiştir.

Erzincan (2016) çalışmasında, Bağlama icrasına ilişkin metodik yöntemlerde karşılaşılan sorunları ve çözümlerini ortaya koymuştur. Tezeneli ve tezenesiz çalma tekniklerinin gerektirdiği sembollerin nota üzerinde gösteriminde karşılaşılan sorunların tespitini yapan Erzincan, bu sorunların aşılması sürecinde izlenen yolu ve kullanılan sembolleri ifade etmiştir.

Baysal ve Ayyıldız (2017) çalışmalarında şelpe tekniğine yönelik olarak yeni bir yaklaşımla, klasik batı müziği armonisinin şelpe tekniğine uyarlanması üzerine çalışmalar yaparak, batı müziği armonisinde yer alan akorların, Bağlama icrasında kullanımını ve nota üzerinde nasıl gösterilebileceğine ilişkin önerilerini ortaya koymuşlardır.

Tablo 5. Şelpe Tekniğine Yönelik Yapılan Kitap Çalışmalarının Konu İçeriklerine İlişkin Bulgular

Kitap Adı	Yazar	Çalışma Türü	Yayın Evi	Yıl
Ramazan Güngör ve Üç Telli Kopuzu	S.Ekici	Kitap	Kültür Bakanlığı Yayınları	1993
Bağlama Düzeni (Çöğür) Pozisyonlar Teknikler Metodu	A. Saçan	Kitap Bölümü	Senfoni Müzikevi	1998
Türkiye’de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E.Parlak	Kitap	Bakanlığı Yayınları	2000
El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 1	E. Parlak	Kitap	Ekin Yayınları	2001
El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 2	E.Parlak	Kitap	Aktüel Yayınları	2005
Bağlama Metodu Cilt 1	A.Sağ	Kitap	Pan Yayıncılık	2013
Alıştırmalar ve Repertuar	E. Erzincan	Kitap Bölümü	Temkeş	2019
Bağlama İçin Besteler	E. Erzincan	Kitap Bölümü	Temkeş	2021
Çocuklar İçin Temel Bağlama Eğitimi	E. Erzincan	Kitap Bölümü	Temkeş	2021
Modern Şelpe Repertuarı 1	S. Ayyıldız	Kitap	Kitapol Yayınları	2021

Ekici (1993) kitabında; şelpe tekniğine yönelik kaynak kişi olma özelliği taşıyan Ramazan Güngör’ün kullandığı sazların özelliklerine, Güngör’ün, Üç Telli Kopuz’u çalma şekillerine, şelpe tekniğinde kullanılan vuruş biçimlerinin fotoğraflarla örneklerine, şelpe sembollerine ve akort düzenlerine yer vermiştir. Kitabın son bölümünde ise Güngör’ün çaldığı ezgilerin nota örneklerine ve şelpe tekniğindeki semboller ile icra edilmiş şekline örnekler sergilenmiştir.

Saçan (1998), “Bağlama Düzeni (Çöğür) Pozisyonlar Teknikler Metodu” adlı metot kitabında, bağlamanın tezeneli ve tezenesiz çalınış şekillerine yer vermiştir. Ağırlıklı olarak tezeneli çalma tekniklerini içeren kitabın 13. bölümünde, 2 eser ve 1 alıştırma olmadan oluşan şelpe çalışmalarına yer verilmiştir. Kitapta kullanılan şelpe sembollerine ilişkin kısa bir açıklama bölümü bulunmaktadır.

Parlak (2000), “Türkiye’de El ile (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri” kitabında; Bağlama’nın tarihçesine ve şelpe tekniğine yönelik ayrıntılı bilgiler vermiştir. Çalışmanın ilk bölümünde, Bağlama’nın Anadolu coğrafyasında ve Anadolu öncesindeki gelişimi ve değişimine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise şelpe tekniği terimleri ve anlamları, şelpe tekniğine uygun sazların yapıları, kullanılan düzenler, ezgi türleri ve armonik yapı, örnekler ile birlikte sergilenmektedir. Üçüncü bölümde, şelpe tekniğinde kullanılan sağ ve sol el teknikleri, fotoğraflarla da desteklenerek anlatılmaktadır. Dördüncü bölümde, şelpe tekniğine yönelik çalışma yapan kişiler ve çalışmaları hakkında bilgiler verilmiş, şelpe tekniğinin notasyonu ve kullanılan simgeler ifade edilmiş, şelpe tekniğinde kullanılan geleneksel yapıların yanında, ortaya çıkan yeni sağ el vuruş teknikleri sembolleri ile birlikte, fotoğraflarla da gösterilerek anlatılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde, Anadolu’da yapılan arkeolojik çalışmalarda; Bağlama’ya benzer sazların bulunduğu, Kopuz ile Bağlama arasında benzerlikler bulunduğu ve Kopuz’un Bağlama’nın atası olduğu, Anadolu’da Kopuz’dan sonra “Saz” ya da “Bağlama” terimlerinin kullanıldığı, Alevi-Bektaşî geleneğinde el ile çalış tekniğine, “Pençe” veya “Şelpe” adı verildiği, şelpe tekniğinde en sık kullanılan düzenin “Bağlama Düzeni” olduğu, el ile bağlama çalmanın; “bütün tellere vurma, tel çekme, parmak vurma” olmak üzere üç teknikten meydana geldiği ve tekniğin gelişmeye çok açık olduğu vurgulanan sonuçlar arasındadır. Kitabın “ekler” bölümünde, şelpe tekniğine göre düzenlenmiş eserlere yer verilmektedir. Kitap, şelpe tekniğine hemen her açıdan yaklaşması ve incelemesi sebebiyle, kapsamlı bir çalışma olarak dikkat çekmektedir.

Parlak (2001) tarafından yazılan şelpe tekniği metodu olma özelliği taşıyan “El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 1” adlı kitap şelpe tekniğinin tarihçesi, geleneği, metodun özellikleri ve notasyon tekniği hakkında kısa bilgiler vererek başlamaktadır. Metot içerisinde, şelpe tekniğinde kullanılan teknikler, görseller ile birlikte anlatılmakta ve alıştırmalar ile çalıştırılmaktadır. Kitabın repertuar olarak hazırlanan son bölümünde, şelpe tekniğine uyarlanmış geleneksel ezgilerin notalarına yer verilmiştir.

Parlak (2005) tarafından yazılan “El ile Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 2” adlı kitap, 1. cildin devamı niteliğinde kurgulanmış ve iki bölümden oluşturulmuştur. İlk bölümünde “şelpe tekniğinde ezgi düzenleme ve çok seslilik” konularına yer verilen kitabın, ikinci bölümünde şelpe tekniğine yönelik repertuar oluşturulmuştur. Repertuar bölümünde, şelpe tekniği düzenlemeleri yapılan geleneksel ezgilerin yanında sanat müziği eserleri, klasik batı müziği eserleri ve özgün bestelere de yer verilmiştir.

Sağ ve Erzincan (2013) tarafından yazılan “Bağlama Metodu Cilt 1 Alıştırmalar ve Repertuar” adlı metot kitap, tezeneli ve tezenesiz çalış olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın ilk bölümünde tezeneli çalışma yönelik teknikler, terimler ve semboller ifade edilmiş ve alıştırmalar ile teknikler çalıştırılmıştır. Birinci bölümün sonunda, tezeneli çalışma yönelik repertuara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise şelpe tekniğine yönelik sağ-sol el tekniklerine, terimlere ve sembolere yer verilmiştir. Kuramsal açıklamalardan sonra şelpe tekniğine yönelik tüm teknikleri içeren alıştırmalara yer verilmiştir. Kitabın repertuar bölümü olarak oluşturulan son bölümünde ise geleneksel ve özgün eserlerden oluşan şelpe tekniği için düzenlenmiş geleneksel ve özgün eserlere yer verilmiştir.

Erzincan (2019) “Bağlama İçin Besteler” adlı çalışmasında, Bağlama için çeşitli düzenlerde ve tezeneli/tezenesiz çalış tekniklerinden oluşan bir repertuara yer vermiştir. Kitabın içerisinde yer alan eserler, Erzincan tarafından bestelenmiştir.

Kitap nota yazım sistemi, düzenler, simgeler, pozisyonlar hakkında kısa bilgiler vererek başlamaktadır. İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde tezeneli çalışma yönelik repertuara yer verilmektedir. İkinci bölümde ise şelpe tekniği için oluşturulmuş bestelere yer verilmiştir.

Erzincan (2021) “Çocuklar İçin Temel Bağlama Eğitimi” adlı metot kitap çalışmasında, tezeneli ve tezenesiz çalışma biçimlerine yönelik bağlama eğitimi kurgulamıştır. Metot kitabın ilk bölümünde, tezeneli çalışma yönelik pozisyon bilgileri, alıştırmalar ve geleneksel eserlerden oluşan bir repertuara yer verilmektedir. Kitabın ikinci bölümünde ise şelpe tekniğinin eğitimi sunulmaktadır. Şelpe tekniği, “tel çekme, pençe vurma ve parmak vurma” teknikleri olmak üzere üç başlık altında ifade edilmekte ve bu tekniklere yönelik hazırlanan alıştırmalar ile öğretilmektedir. Alıştırmaların yanı sıra kitap içerisinde, çocukların düzeylerine uygun geleneksel türküleri yer verilerek, türkülerin şelpe düzenlemeleri çalıştırılmaktadır. Metot kitabın 3. bölümünde hem tezeneli hem de tezenesiz çalışma yönelik alıştırmalar ve eserlere yer verilmiştir. Kitabın sonunda, kitap içerisinde yer verilen türkülerin içerisinde geçen kavramlara yönelik bir sözlük yer almaktadır.

Ayyıldız (2021) “Modern Şelpe Repertuarı 1” adlı repertuar kitabında; klasik batı müziği eserleri, geleneksel eserler ve özgün bestelerin şelpe düzenlemelerine yer vermiştir. Kitabın giriş bölümünde terminoloji ve notasyon hakkında bilgiler verilmekte olup, şelpe icrasına yönelik sağ ve sol el tekniklerinin, süsleme ve ifade işaretlerinin açıklamaları, görseller ile birlikte yapılmaktadır. Kitabın son bölümünde, şelpe repertuarı için hazırlanan eserler yer verilmektedir.

3. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan inceleme sonucunda, şelpe alanında çeşitli bilimsel çalışma türlerine ulaşılabilmektedir. Çalışmalar içerisinde en fazla tez ve kitap çalışmaları, en az ise bildiri çalışmaları yapıldığı görülmektedir.

Şelpe tekniğine yönelik yapılan tezlere bakıldığında, 4 farklı üniversitede 9 çalışma yapıldığı ve en fazla tezin İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yazıldığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Tezlerin konu içeriklerine bakıldığında ise şelpe tekniğinin notasyonu ve semboller konusunun öne çıktığı görülmektedir. Araştırmacıların, şelpe tekniğinin müzik yazısı açısından gösterimi noktasında eksiklikler gördüğü ve bu eksikliklere yönelik çözümlerle birlikte öneriler getirmeye çalıştıkları tez çalışmalarından çıkarılacak sonuçlar arasındadır.

Şelpe tekniğine yönelik olarak 5 makale çalışmasına ulaşılabilmektedir. Makale çalışmaları konu dağılımı olarak incelendiğinde, şelpe tekniğinin kökeni, gelişimi, nota yazısı, armonisi ve icra tekniklerinin ele alındığı görülmektedir.

Şelpe tekniği ile ilgili olarak yapılan 3 bildiriye ulaşılmıştır. Bildiriler incelendiğinde, makale ve tezlere benzer şekilde tarihsel gelişim, notasyon, armoni gibi konuları ele aldıkları görülebilmektedir.

Kitap çalışmaları incelendiğinde, şelpe literatürünü ağırlıklı olarak repertuar ve metot kitap çalışmalarının oluşturduğu ve kitap çalışmalarının önemli bir bölümünün Bağlama sanatçısı olarak bilinen kişiler tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan veriler, Bağlama sanatçılarının şelpe literatürüne yazınsal olarak da katkı sunduklarını göstermektedir.

3.1.Öneriler

Şelpe alanına yönelik olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, tekniğe yönelik olarak ; “el ile çalma, parmak vurma, tezenesiz çalma, parmak tekniğı, pençe vurma, şelpe” gibi birden fazla kavramın kullanıldığı anlaşılmaktadır. Akılda kalıcılık, anlaşılabilirlik, kolaylık ve çağrışım olması açısından tek bir kavramda uzlaşılması ve genel kullanım açısından bakıldığında tekniğın üst başlık olarak “şelpe” adıyla bilinmesinden dolayı, tekniğe yönelik yapılacak yeni çalışmalarda “şelpe” kavramının kullanılması önerilmektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, şelpe tekniğine yönelik birden fazla notalama ve sembol sisteminin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Tekniğın nota ve sembol yazısının standartlaştırılması ve tek tipleştirilmesinin; tekniğın müzik yazısının okunmasını, öğrenilmesini, akılda kalmasını kolaylaştıracağı düşüncesi ile şelpe tekniğinin nota ve sembol yazımında tek bir modelin kullanılması ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Şelpe alanına yönelik olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, Bağlama sanatçılarının alana önemli ölçüde katkı yaptıkları anlaşılmaktadır. Bağlama sanatçılarının birikimlerini konser, dinleti, albüm çalışmalarının yanı sıra çeşitli yazınsal çalışmalarla da aktarmaları, şelpe tekniğine ve bu tekniğe ilgi duyanlara birçok açıdan katkı sağlayan bir durum olarak olumlu bulunmaktadır. Sanatçıların alana yönelik yazınsal katkılarının devam etmesi önerilmektedir.

Şelpe alanına yönelik olarak yapılan çalışma sayıları, Bağlama veya diğere çalgılar için yapılan çalışmalara kıyasla az bulunmuştur. Ülkemizde, Bağlama icrası ve eğitime yönelik çalışmalar yürüten akademisyenlerin çalışma sayılarını ve konu çeşitliliklerini arttırmaları önerilmektedir.

Yapılacak kitap çalışmaları ile şelpe tekniğine yönelik repertuarın zenginleştirilmesi, geleneksel eserlerin yanı sıra uluslararası alanda tanınırlığı olan bestecilerin ve müziklerinin uyarlanması ve özgün yeni eserlerin

bestelenmesi önerilmektedir. Bunun yanında şelpe tekniğine yönelik olarak yazılacak kitaplarda alıştırma sayılarının da arttırılması ve çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması ve yayınlanması için finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

- Açın, C. (1994). *Enstruman Bilimi (Organoloji)*. İstanbul: Yenidoğan Basım Evi.
- Aslan, A. (2018). "Systematic Reviews and Meta-Analyses." *Acta Medica Alanya*, 2(2):62-63.
- Ayyıldız, S. (2018). *Saz (bağlama) icrasında parmak vurma tekniği kullanarak ezgi kalıplarını üretme yöntemleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, S., Parlak, E. (2018). "The origin of parmak vurma (two-hand tapping) technique of saz (bağlama)." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11(57): 889-894.
- Ayyıldız, S., Baysal, A.O. (2017). "Matrix system: a new analytical approach for adapting the use of chords into performing techniques of the Bağlama without plectrum." 4th International Conference On New Music Concepts (ICNMC 2017), March 16-17, 2017, Treviso, Italy.

Ayyıldız, S. (2021). *Modern şelpe repertuarı 1*. Ordu: Kitapol Yayınları.

Baysal, A.O. (2020). *Şelpe tekniğinde armonik uygulamalar için sistemleştirme yöntemi*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baysal, A.O., Altınbüken, E. (2019). "Analytical approaches to harmonic practices in şelpe performing of Saz/Bağlama." *Portre Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi* 18(19):9-23.

Ceylan, Ş. (2018). *Şelpe öğretimi için kullanılan metot kitaplarının semboller ve işaretler yönünden analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Çalışkan, F. (2018). *Kapasite alanları: bağlamada el ile çalma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çalışkan, F. (2018a). "1980'lerden günümüze performans pratiğinin dönüşümü ve etkileri: Bağlama çalgısında el ile (tezenesiz) çalma tekniği." *Portre Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi* 17: 7-29.

Çınar, N. (2021). "İyi bir sistematiik derleme nasıl yazılmalı." *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 6(2):310-314.

Çoğulu, T. (2011). "Klasik gitar için yapılmış türkü düzenlemelerinde ve bestelerde bağlama çalım teknikleri." *Folklor/Edebiyat* 17(68):153-165.

Çoğulu, T. (2010). *Bağlama tekniklerinin klasik gitar icrasına uyarlanması*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Ekici, S. (1993). *Ramazan Güngör ve üç telli kopuzu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Engin, C. (2021). *Bağlama eğitiminde parmak vurma tekniğine yönelik notalama model önerisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Erzincan, E. (2016). "Bağlamadaki tezeneli ve tezenesiz (şelpe) icraya ilişkin metodik yöntemlerdeki sorunlar ve çözümlenmeleri." Müzikte Metodoloji ve Müzikle İletişim Uluslararası Sempozyumu, 01-31 Mayıs 2016, İstanbul.
- Erzincan, E. (2019). *Bağlama için besteler*. İstanbul: Temkeş.
- Erzincan, E. (2021). *Çocuklar için temel Bağlama eğitimi*. İstanbul: Temkeş.
- Gereken, S. E. (2020). "Bağlama/Saz çalgısı ile ilgili yapılan çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi." *Eurasian Journal of Music and Dance* (17):391-411.
- Karaçam, Z. (2013). "Sistemik derleme metodolojisi: sistemik derleme hazırlamak için bir rehber." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 6(1): 26-33.
- Kızıler, Z.G. (2007). *Bağlamadaki şelpe tekniği yeni uygulamalarının armonik ve melodik yönden analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurtaslan, H., Özer, B. (2021). "Türkiye'de covid-19 pandemi sürecinde müzik alanında yapılan çalışmalar: Sistemik derleme." ICAR 6. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi, 23 – 25 Ağustos 2021, Online.

- Nacakçı Z., Dalkıran E., Ece A. S. (2016). "Müzik eğitimi anabilim dalı özel yetenek sınavlarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri; sistematiik derleme çalışması." Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(İpekyolu Özel Sayısı): 2368-2381.
- Oral, M. (2018). *Anadolu Alevi-Bektaşî âşıklık geleneğinde Âşık Nesimi Çimen ve iki telli cura icrası*. Yayınlanmamış sanatta yeterlilik tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Oral, M., Deran, E. (2018). "İki telli cura (ruzba) icrası, aktarımı ve Âşık Nesimi Çimen'in bu bağlamdaki yeri ve önemi." Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 11(21):53-68.
- Önal, H. (2018). "'Bağlama' konulu tezlerin bibliyometrik analizi (1995-2017)." Social Sciences Studies Journal, 4(19):2111-2120.
- Özdemir, G. (2017). "Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda piyano ile eşikleme becerileri üzerine sistematiik derleme çalışması." Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30: 123-133.
- Özer, B. (2020). "Türkiye'de Bilssem müzik alanına yönelik yapılan çalışmalar: Sistematiik bir derleme." OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16(29):2045-2076.
- Parlak, E. (1998). *Türkiye'de el ile (tezenesiz) bağlama çalma geleneği ve çalış teknikleri*. Yayınlanmış sanatta yeterlilik tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parlak, E. (2011). "Anadolu Parmak Tekniği İle (Tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneğinin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi." Uluslararası Tarihsel Süreç İçinde Türkiye'de Müzik Kültürü Kongresi, 2006, İstanbul.

- Parlak, E. (2000). *Türkiye’de el ile (şelpe) Bağlama çalma geleneği ve çalışma teknikleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Parlak, E. (2001). *El ile Bağlama çalma şelpe tekniği metodu 1*. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Parlak, E. (2005). *El ile Bağlama çalma şelpe tekniği metodu 2*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Saçan, A. (1998). *Bağlama düzeni (çöğür) pozisyonlar teknikler metodu*. İzmir: Senfoni Müzikevi.
- Sağ, A., Erzincan, E. (2013). *Bağlama metodu cilt 1 alıştırma ve repertuar*. (2. Baskı) İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In this study, it is aimed to reveal a general picture of the Şelpe literature in Turkey by bringing together different types of studies on the Şelpe technique. One of the aims of this study is to provide information to researchers who will conduct new research. In addition, it was also desired to give an idea about new study topics. For this purpose, a Systematic Compilation study was carried out.

In this study, which was conducted for the Şelpe technique, answers were sought to the following questions in order to reach the results.

1. What is the distribution of studies on the Şelpe technique according to species?
2. What is the distribution of theses written on the Şelpe technique according to universities?
3. What is the distribution of theses written for the Şelpe technique according to their degrees?
4. What are the findings regarding the contents of the theses written for the Şelpe technique?
5. What are the findings regarding the contents of the articles written for the Şelpe technique?
6. What are the findings regarding the contents of the papers written for the Şelpe technique?
7. What are the findings regarding the contents of the books written for the Şelpe technique?
8. What are the findings regarding the contents of the book chapters written for the Şelpe technique?

Method

This study, which includes research on Selpe technique, is a Systematic Compilation study. "Document Review" was used to collect data. "Content

Analysis” was used to analyze the data. In order to reach the studies examined in the research; with keywords such as “Şelpe, playing by hand, playing Bağlama by hand, playing without tanning, finger tapping, claw tapping, finger technique”; a search was made on DergiPark, Tr Dizin, Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi, Google, Google Academic/Scholar electronic databases. This study; It consists of 9 theses, 5 articles, 3 papers, 5 books and 4 book chapters. Studies conducted in Turkey were included in the study.

Findings

Table 1. Findings Related to the Studies on the Şelpe Technique in Turkey

Study Name	Writer	Type	Year
Türkiye’de El ile (tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E. Parlak	Thesis	1998
Bağlamadaki Şelpe Tekniği Yeni Uygulamalarının Armonik ve Melodik Yönden Analizi	Z.G.Kızıler	Thesis	2007
Bağlama Tekniklerinin Klasik Gitar İcrasına Uyarlanması	T.Çoğulu	Thesis	2010
Saz (Bağlama) İcrasında Parmak Vurma Tekniği Kullanarak Ezgi Kalıplarını Üretme Yöntemleri	S.Ayyıldız	Thesis	2018
Şelpe Öğretimi İçin Kullanılan Metot Kitaplarının Semboller ve İşaretler Yönünden Analizi	Ş. Ceylan	Thesis	2018
Kapasite Alanları: Bağlamada El ile Çalma	F.Çalışkan	Thesis	2018
Anadolu Alevi-Bektaşî Âşıklık Geleneğinde Aşık Nesimi Çimen ve İki Telli Cura İcrası	M. Oral	Thesis	2018
Şelpe Tekniğinde Armonik Uygulamalar İçin Sistemleştirme Yöntemi	A.O.Baysal	Thesis	2020
Bağlama Eğitiminde Parmak Vurma Tekniğine Yönelik Notalama Model Önerisi	C.Engin	Thesis	2021
Klasik Gitar İçin Yapılmış Türkü Düzenlemelerinde ve Bestelerde Bağlama Çalım Teknikleri	T. Çoğulu	Article	2011
İki Telli Cura (Ruzba) İcrası, Aktarımı ve Âşık Nesimi Çimen’in Bu Bağlamadaki Yeri ve Önemi	M.Oral E. Deran	Article	2018
The Origin Of Parmak Vurma (Two-Hand Tapping) Technique Of Saz (Bağlama)	S. Ayyıldız E.Parlak	Article	2018

1980'lerden Günümüze Performans Pratiğinin Dönüşümü ve Etkileri: Bağlama Çalgısında El İle (Tezenesiz) Çalma Tekniği	F.Çalışkan	Article	2018
Analytical Approaches To Harmonic Practices in Şelpe Performing Of Saz/Bağlama	A.O.Baysal E.Altınbüken	Article	2019
Anadolu Parmak Tekniği İle (Tezenesiz) Bağlama Çalma Geleneğinin Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	E. Parlak	Paper	2011
Bağlamadaki Tezeneli ve Tezenesiz (Şelpe) İcraya İlişkin Metodik Yöntemlerdeki Sorunlar ve Çözümlenmeleri	E.Erzincan	Paper	2016
Matrix System: A New Analytical Approach For Adapting The Use Of Chords Into Performing Techniques Of The Bağlama Without Plectrum	S. Ayyıldız A.O.Baysal	Paper	2017
Ramazan Güngör ve Üç Telli Kopuzu Bağlama Düzeni (Çöğür) Pozisyonlar Teknikler Metodu	S.Ekici A. Saçan	Book Book Chapter	1993 1998
Türkiye'de El İle (Şelpe) Bağlama Çalma Geleneği ve Çalış Teknikleri	E.Parlak	Book	2000
El İle Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 1	E. Parlak	Book	2001
El İle Bağlama Çalma Şelpe Tekniği Metodu 2	E.Parlak	Book	2005
Bağlama Metodu Cilt 1 Alıştırmalar ve Repertuar	A.Sağ E.Erzincan	Book Chapter	2013
Bağlama İçin Besteler	E. Erzincan	Book Chapter	2019
Çocuklar İçin Temel Bağlama Eğitimi	E. Erzincan	Book Chapter	2021
Modern Şelpe Repertuarı 1	S. Ayyıldız	Book	2021

Conclusion and Discussion

Among the studies, it is seen that thesis and book studies are the most, and the papers are the least. When the subject content of the theses is examined, it is seen that the notation of the Şelpe technique and the subject of symbols come to the fore. When the article studies are examined in terms of subject distribution, it is seen that the origin, development, musical notation, harmony

and performance techniques of the Şelpe technique are discussed. When the papers are examined, it can be seen that they deal with subjects such as historical development, notation and harmony, similar to articles and theses. When the book studies are examined, it is understood that the selpe literature mainly consists of repertoire and method book studies, and a significant part of the book studies are made by people known as Bağlama artists. The resulting data show that Bağlama artists also contribute to the selpe literature in writing.